Lausunto
3.9.2025

VN/13/2025

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto Valtioneuvoston selvityksestä: Komission ehdotukset viidennestä Omnibus-paketista (puolustus) sekä puolustusalan Mini-Omnibusista (E 58/2025 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa puolustusvaliokunnalle ja tuo esiin seuraavaa.

Yleiset huomiot

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä komission ehdotuksia puolustukseen liittyvien investointien edistämisestä EU:n talousarviossa ReARM Europe -suunnitelman toteuttamiseksi (Mini-Omnibus) sekä puolustusalan sääntelyn yksinkertaistamisesta (Omnibus).

EU:n puolustusteollisen perustan vahvistaminen on välttämätöntä unionin turvallisuuden ja strategisen autonomian varmistamiseksi. Ehdotusten tavoitteena on kehittää puolustustarvikkeiden yhteismarkkinaa, harmonisoida lupakäytäntöjä ja poistaa esteitä rajat ylittävältä puolustusteollisuuden yhteistyöltä. Ehdotukset edistävät osaltaan EU:n kilpailukykyä, investointeja sekä pk-yritysten ja innovatiivisten toimijoiden osallistumismahdollisuuksia.

TEM pitää tärkeänä, että lupakäytäntöjä yksinkertaistetaan, yritysten hallinnollista taakkaa vähennetään ja puolustusteollisuuden rajat ylittävän yhteistyön esteitä poistetaan. Tärkeää on myös EU-rahoituksen kohdentaminen puolustusalan TKI-toimintaan ja kaksikäyttöteknologioihin.

Huoltovarmuus

Eurooppalaisten yritysten kilpailu- ja innovointikyvyn kehittäminen tukee myös pitkän aikavälin huoltovarmuutta. Sotilaallinen huoltovarmuus on kiinteässä yhteydessä yleiseen huoltovarmuuteen, siviiliyhteiskunnan varautumiseen ja siviiliyhteiskunnasta saataviin resursseihin. Sotilaallinen puolustus ankkuroituu siviiliyhteiskunnan voimavaroihin, osaamiseen ja teknologiaan, joihin mm. digitaalisuus, hybridivaikuttaminen ja kybertoiminta luovat haasteita. Siviiliyhteiskunnan varautuminen on huomioitava sotilaallisen varautumisen mahdollistajana ja vastinparina.

Puolustusvalmiutta koskevien hankkeiden lupamenettelyjen nopeuttaminen

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että 5 artiklan kohdassa 8 esitetty ”hiljainen hyväksyntä” vaikuttaisi olevan ongelmallinen perustuslain 21 §:n osalta muun muassa muutoksenhakukeinojen käyttämisen näkökulmasta (U 7/2023 vp). Valtioneuvosto näkee, että se olisi ensisijaisesti pyrittävä poistamaan asetusehdotuksesta. Asetuksessa

tulisi myös huomioida tarvittavin tavoin Seveso-direktiivin vaatimukset mm. asianmukaisista kuulemismenettelyistä.

TEM toteaa, että komission ehdotuksessa ei ole esitetty muutoksia Seveso III -direktiiviin (2012/18/EU), joka koskee vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden varastointia ja käsittelyä. Seveso III -direktiivissä on säännöksiä kuulemismenettelystä ja osallistumisesta päätöksentekoon sekä muutoksenhausta ja vireillepano-oikeudesta. Komission ehdotuksessa on esitetty lupakäsittelyyn liittyviä poikkeuksia, joiden suhde Seveso-kohteisiin ei ole selkeä.

Sääntelyn yksinkertaistaminen ja hallinnollinen taakka

Yleiskantana sääntelyn sujuvoittamisesta on, että valtioneuvosto tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Valtioneuvoston tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. (E 23/2025 vp, U 10/2025 vp, U 30/2025 vp, U 31/2025 vp)

Ehdotukseen sisältyvän tukihakemusten laadinnan kevenemisen lisäksi puolustustarvikkeiden siirtojen joustavoittaminen voisi vähentää yritysten hallinnollista taakkaa.

E-kirjeen vaikutusten arviossa ei ole mainintaa yritysten sääntelytaakasta, mutta sen keventäminen on komission omnibus-hankkeissa keskeinen tavoite. Tämän paketin osalta komissio ei ole laatinut vaikutusarviota (Impact Assessment) tai vaikutuksia analysoivaa työasiakirjaa (Staff Working Document), joten lopullisten vaikutusten kommentoiminen on tästä syystä haasteellista.

EU:n puolustusrahasto (EDF) sekä muut EU:n rahoitusohjelmat

Paketti sisältää ehdotuksia, joilla pyritään edistämään EU:n rahoitusohjelmien hyödyntämistä puolustusalan TKI-toiminnassa ja kaksikäyttöteknologioiden kehittämisessä. Ehdotus EDF:n arviointikriteerien yksinkertaistamisesta ja monivuotisista työohjelmista pyrkii lisäämään toimeenpanon joustavuutta. Tavoitteena on myös EU:n Horisontti Eurooppa -, Digitaalinen Eurooppa - ja Verkkojen Eurooppa (CEF) -ohjelmien hyödyntäminen puolustus- ja kaksikäyttöteknologioiden edistämisessä.

TEM pitää tavoitteita yleisellä tasolla kannatettavina. TEM kiinnittää huomiota siihen, että on tärkeää varmistaa hankerahoituksen perustuminen mahdollisimman avoimeen kilpailuun ja tätä kautta laatuun. Tämä on keskeistä globaalisti kilpailukykyisten ratkaisujen sekä erityisesti pk-yritysten osallistumisen kannalta. Hankkeiden rahoittamisen ilman kilpailua tulisi jatkossakin tapahtua vain poikkeustapauksissa ja selkein perustein.

Kaksikäyttökyvykkyyksillä pohjustetaan sitä, että käyttötapausten pohja on laajempi ja yritysten menestysmahdollisuudet eri sektoreilla siten laajemmat.

TEM pitää tärkeänä ehdotusta hankkeiden joustavammasta testaamisesta EU:n ulkopuolella ja hyödyntäen erityisesti Ukrainasta saatuja oppeja. Näkemys testausmahdollisuuksien tarpeellisuudesta on kysymys, jonka yritykset ovat tuoneet esiin myös käymissään keskusteluissa TEM:n hankerahoituksesta vastaavien toimijoiden kanssa.

Koheesiopolitiikan väliarviointi- ja uudistuspaketti sekä Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 ohjelmamuutos

Komission 1.4.2025 julkistama ohjelmien väliarviointia koskeva esitys koheesiopolitiikan uudistuspaketiksi (EAKR ja JTF sekä ESR+) tarjoaa mahdollisuuksia siirtää ohjelmarahoitusta uusiin puolustukseen (ReARM Europe) liittyviin tavoitteisiin. Suomi on aktiivisesti muistuttanut komissiota Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan aiheutta-

mista heijastusvaikutuksista koko Suomelle, erityisesti rajamaakunnille ja niiden kokonaisturvallisuudelle, sekä toivonut komissiolta välineitä näiden ongelmien lievittämiseksi. Esitellyssä koheesiopolitiikan uudistuspaketissa on nähtävissä vastauksia myös Suomen esittämiin toiveisiin koskien koheesiovarojen suuntaamista kokonaisturvallisuuden lisäämiseen. (U 17/2025 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut ohjelmamuutosta, jossa Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelmaan lisättäisiin kaksi uutta toimintalinjaa ja tavoitetta koskien puolustuksen infrastruktuuria ja puolustusteknologioita. Työllisyyden ja yrittäjyyden ministeriryhmä on linjannut tavoitteiden lisäämisestä ohjelmaan ja toimeenpanon on tarkoitus alkaa keväällä 2026. Toimintalinjat ja tavoitteet ovat:

- teollisen kapasiteetin parantaminen sotilaallisten suorituskykyjen edistämiseksi siten, että kaksikäyttökyvyt asetetaan etusijalle (n. 90 milj. euroa),
- häiriönsietokykyisen puolustusinfrastruktuurin kehittäminen esimerkiksi sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseksi unionissa siten, että kaksikäyttöinfrastruktuuri asetetaan etusijalle, sekä parantamalla siviilivalmiuksia (n. 210 milj. euroa).

Eija Laineenoja
johtava asiantuntija